

Др Драган Јовашевић,*
Редовни професор Правног факултета
Универзитет у Нишу

ПРЕГЛЕДНИ НАУЧНИ ЧЛАНАК

doi:10.5937/zrpfni1673045J

UDK: 343.281(44)

Рад примљен: 15.04.2016.

Рад прихваћен: 20.10.2016.

УСЛОВНА ОСУДА У ФРАНЦУСКОМ КРИВИЧНОМ ПРАВУ

Апстракт: *Кривично право сваке државе, од најстаријих времена до данас, предвиђа различите мере друштвене реакције према учиниоцима кривичних дела. То су кривичне санкције. Оне представљају принудне мере које изриче суд учиниоцу кривичног дела и којима му се одузимају или ограничавају одређена права и слободе. Оне се примењују према физичком или правном лицу које је прекршило норме правног поретка и повредило или угрозило туђе правно добро које ужива законску заштиту. У циљу ефикасне заштите друштвених вредности од криминалитета, све државе познају више врста кривичних санкција. То су: 1) казне, 2) мере упозорења, 3) мере безбедности, 4) санкције за малолетнике и 5) санкције за правна лица. Основна, најстарија и најзначајнија врста кривичних санкција је казна. Она је прописана за највећи број кривичних дела у кривичном праву.*

Но, поред и уместо казне, у судској пракси посебан значај и улогу имају мере упозорења. Од када су се појавиле почетком 20. века у систему кривичних санкција, оне бележе пораст у примени према учиниоцима кривичних дела. Посебно када се ради о примарним, нехатним, случајним учиниоцима, када се ради о кривичним делима која немају тежу последицу и чији учинилац не представља личност са криминалним карактеристикама. Сва савремена кривична законодавства (укључујући и француско законодавство) предвиђају мере упозорење – условну осуду. Условна осуда је условно одлагање извршења изречене казне затвора за одређено време, под условом да осуђено лице не учини ново кривично дело и да испуни друге постављене обавезе. За примену ове санкције потребно је испуњење два услова: а) формални – који је везан за изречену казну затвора и б)

* jovas@prafak.ni.ac.rs

** Рад је припремљен у оквиру пројекта „Заштита људских и мањинских права у европском правном простору“ бр. 179046, који финансира Министарство просвете, науке и технолошког развоја Републике Србије.

материјални – који представља уверење (оцену) суда да је примена ове санкције оправдана и нужна у конкретном случају. Многа савремена законодавства разликују две врсте условне осуде: 1) обичну (класичну) условну осуду и 2) условну осуду са заштитним надзором. Ако осуђено лице не поступи по налогу суда, закон предвиђа могућност обавезног или факултативног опозивања условне осуде.

Кључне речи: *кривично дело, француско право, суд, кривичне санкције, мера упозорења, условна осуда.*

1. Уводна разматрања

Условна осуда као врста, облик, форма упозоравајућих, опомињућих или адмонитивних кривичних санкција (Pavišić, Grozdanić, Veić, 2007: 244–250) је настала у САД (Бостон) средином 19. века (1841. године) као супститут (Мрвић Петровић, 2005: 160–164) кратке казне затвора у случајевима када њено извршење није нужно за остварење сврхе кажњавања. Она је представљала даљи допринос развоју идеје специјалне превенције и индивидуализације у примени кривичних санкција према учиниоцима лакших кривичних дела. Мере упозорења (Lazarević, Vučković, Vučković, 2004: 159–165) су законом предвиђене мере друштвене реакције које суд у законом предвиђеном поступку изриче пунолетном учиниоцу скривљеног кривичног дела, а које се у циљу заштите друштва од криминалитета састоје у упозорењу учиниоца да му у случају поновног извршења кривичног дела слобода и права, која иначе ужива као и сваки грађанин, могу бити одузете или ограничене за одређено време. Најзначајнија мера упозорења је условна осуда која се најчешће јавља у два облика и то као: а) условна осуда у класичном смислу и б) условна осуда са заштитним надзором (Petrović, Jovašević, Ferhatović, 2016: 217–223).

У правној теорији се истичу следеће карактеристике мера упозорења: а) то су мере опомене и упозорења које не садрже зло, репресију или принуду у смислу одузимања или ограничавања слобода или права учиниоцу кривичног дела, али предочавају, указују на могућност њихове примене. Но, и овде се ради о мерама које се примењују према учиниоцу дела против и мимо његове воље, б) то су мере које представљају супституте казне затвора или новчане казне јер је њихова примена везана за казну, в) оне се примењују зависно од природе, тежине и врсте кривичног дела, односно својстава личности његовог учиниоца (примарни, ситуациони, нехатни учиниоци) када суд дође до уверења да је изрицање казне непотребно са аспекта остварења сврхе примене кривичних санкција, г) хумани карактер ових мера произилази из њихове природе, карактера и дејства јер оне

не представљају зло и принуду према учиниоцу кривичног дела и д) са аспекта сврхе, ради се о санкцијама изразито специјално превентивног карактера.

2. Појам и системи условне осуде

Условна осуда (Камбовски, 2006: 730–736) је одлагање извршења утврђене казне учиниоцу кривичног дела под условом да за време које одреди суд не изврши ново кривично дело¹. Ако условно осуђено лице не изврши ново кривично дело у одређеном року и испуни друге постављене обавезе, тада до извршења казне неће ни доћи, а оно ће се сматрати као да није осуђивано. У противном, условна осуда се опозива, а утврђена казна извршава. То значи да је условна осуда опраштање казне (или привремено одрицање државе да изрекне казну) учиниоцу дела од стране друштва под одређеним условима – опраштање које је базирано на уверењу да ће се учинилац убудуће владати у складу са нормама правног поретка и да неће вршити кривична дела (Selinšek, 2007: 297–306).

У савременом кривичном праву условна осуда је самостална кривична санкција (Horvatić, 2003: 221–225) где суд утврђује казну учиниоцу за извршено кривично дело и истовремено одређује да се она неће извршити ако осуђени за време које суд одреди, (време проверавања или време кушње), не учини ново кривично дело. То значи да се изрицањем условне осуде учиниоцу кривичног дела утврђује казна, али се не изриче, што указује на карактер ове васпитно-прекорне и упозоравајуће санкције. У теорији се могу наћи и схватања према којима код условне осуде држава не одустаје од реакције на кривично дело, чиме се остварује праведност, те генерална и специјална превенција, али се према учиниоцу кривичног дела показује обзирност тако да се поштеђује од извршења казне (Novoselec, 2004: 379).

Постоје три система условне осуде који су се развили из института "*probation*". То су: а) континентални, б) англоамерички и в) мешовити систем.

Према континенталном (француско-белгијском систему који се назива и "*sursis*", а који је уведен на идеју сенатора Беранжеа), суд води кривични поступак према учиниоцу кривичног дела и изриче му врсту и меру казне, али чије извршење одлаже за одређено време под одређеним условима.

1 У савременом кривичном праву позната је и парцијална условна осуда. Њу познају нпр.: члан 132–31 француског Кривичног законика, члан 43 аустријског Кривичног законика и члан 57 Казненог закона Хрватске. Овим законским решењима је предвиђена могућност условног одлагања извршења само дела утврђене казне затвора. У том случају се условна осуда претвара у антиципирани условни отпуст.

Учиниолац се за то време не сматра осуђиваним ако испуни постављене услове. Предности овог система су јер се учиниоцу кривичног дела суди и изриче казна тако да се у случају њеног опозивања приступа извршењу већ изречене казне. Пресуда се доноси на бази свежих и непосредно утврђених доказа, тако да је мала могућност да дође до грешака у прикупљању, утврђивању и судској оцени доказа (Чејовић, 2002: 503–508).

Код англоамеричког система (Turković et al, 2013: 82–87) нема вођења кривичног поступка, већ се суђење одлаже за време док се учиниолац кривичног дела ставља под систем прокушавања, односно под надзор органа правосуђа и јавне безбедности под условом да он на то пристаје. Англоамерички систем прокушавања је повољнији за учиниоца кривичног дела с обзиром да не долази до суђења и изрицања казне (па се такво лице не сматра осуђиваним), а заштитни надзор који врше одређена лица штити га од искушења и пружа му помоћ у савладавању свакодневних животних проблема за укључивање у друштвено-користан рад и уздржавање од кршења прописа. Недостатак овог система долази до изражаја у случају опозивања прокушавања, када долази до суђења и изрицања осуде јер тада могу настати тешкоће око прикупљања и утврђивања доказа због протекла времена.

Како би се оба ова система приближила, а тиме отклониле недоследности и недостаци једног и другог, савремено кривично законодавство познаје и трећи – мешовити систем условне осуде. Он се своди на одлагање извршења изречене казне за одређено време уз наметање осуђеном лицу одређених обавеза и надзор над њиховим извршењем од стране одговарајућих служби (Grozđanić, Škorić, Martinović, 2013: 219–220).

3. Појам и врсте условне осуде у француском кривичном праву

У систему кривичних санкција у праву Републике Француске, у Кривичном законнику из 1992. године² са низом новела, у поделељу број 3 прописане су мере упозорења. Законик разликује (Kolb, Letermy, 2016: 318–321):

- 1) обичну суспензију (члан 132-29 до члана 132-39) која може да се јави у два облика и то као: а) потпуна и б) делимична суспензија,
- 2) суспензију са условном отпустом и мерама надзора (члан 132-40 до члана 132-53) и
- 3) суспензију са обавезом обављања друштвено корисног рада (члан 132-54 до члана 132-57).

2 Code penal, L no. 92-623 du 22.juill 1992. (Code penal (2012), 110e ed. Paris: Dalloz).

Све су то облици (форме) условне осуде која се састоји у условном одлагању извршења у судској одлуци утврђене казне затвора или новчане казне за одређено време, под одређеним условима. То указује да се овде ради о самосталној кривичној санкцији, иако се у правној теорији (Јовашевић, 2012: 198–202) могу наћи и таква схватања да је условна осуда само алтернатива – суспитут за казну када примена казне према карактеристикама личности осуђеног лица није неопходна ради остварења сврхе кривичних санкција уопште.

Но, интересантно је да француски законодавац поред суспензије (условне осуде), као посебне врсте кривичне санкције самосталног карактера, познаје још четири института која такође представљају по својој садржини, природи и суштини условно одлагање изрицања или извршења казне. То су (Mayaud, Gayet, 2016: 289–291):

- 1) изузеће од казне (члан 132-59),
- 2) одлагање изрицања казне (члан 132-60 до члана 132-62),
- 3) одлагање изрицања казне са условном отпустом (члан 132–63 до члана 132–65) и
- 4) одлагање изрицања казне уз наредбу (члан 132-66 до члана 132-70).

У наставку излагања ћемо анализирати појам, карактеристике, природу, услове и поступак изрицања и опозивања суспензије (условне осуде), односно примене других сродних института.

4. Суспензија као облик мере упозорења

4.1. Обична суспензија

Институт обичне суспензије у француском кривичном праву је одређен у члану 132-29 КЗ. Према овом законском решењу, суд при изрицању казне може да нареди да се иста суспендује (односно одложи) за одређено време (време проверавања или време кушње) које може да траје до пет година од дана правноснажности донете судске одлуке (Bouloc, 2011: 312–314). Наиме, након изрицања условне осуде, председавајући судија упозорава осуђеног, ако је присутан, на последице које могу да наступе након изрицања још једне осуде за новоучињено кривично дело у време проверавања. Према члану 3 Наредбе број 2000-916 од 19. септембра 2000. године³ у смислу члана 132-30 и члана 132-31 КЗ обична суспензија се може изрећи (Crocq, 2016: 290–292):

3 Ordonnance no. 2000-916 du 19. septembre 2000.

1) физичком лицу као учиниоцу кривичног дела или прекршаја под следећим условима: а) ако у протеклих пет година није био осуђен на казну затвора у било ком трајању за неко (било које) кривично дело (умишљајно или нехатно) или прекршај и б) ако му је изречена казна затвора до пет година, новчана казна, дневна новчана казна или казна која садржи губитак или ограничавање права наведених у члану 131-6 КЗ. Но, Законик је изричито искључио могућност изрицања условне осуде у овом облику ако је учиниоцу кривичног дела изречена казна конфискације имовине, додатне казне из члана 131-1 КЗ, обавезно затварање установе и јавно истицање казне. Ако је осуђеном лицу поред казне затвора кумулативно изречена и нека друга казна, тада се обична суспензија односи само на казну затвора и

2) правном лицу као учиниоцу кривичног дела или прекршаја под следећим условима (члан 132-32 КЗ): а) ако у протеклих пет година није било осуђено на новчану казну у износу од преко 60.000 евра за било које кривично дело или прекршај и б) ако му је изречена новчана казна или друга казна наведена у тачкама 2, 5, 6 и 7 члана 131-39 КЗ.

Под наведеним условима судско веће физичком и правном лицу као учиниоцу кривичног дела или прекршаја може да изрекне два облика условне осуде: а) обичну суспензију и б) делимичну суспензију (сходно члану 132-31, став 2 КЗ) зависно од конкретних околности у сваком поједином случају када се може казна затвора суспендовати само делимично за одређени период који суд одреди, а највише до пет година (време проверавања).

Како би се спречиле евентуалне арбитражности и злоупотребе судског већа, законодавац је у члану 132-33 КЗ (а сходно Наредби број 2000-916 од 19. септембра 2000. године) ограничио могућност примене обичне (потпуне или делимичне суспензије) у следећим случајевима: 1) физичком лицу коме је изречена казну за прекршај под условом да се ради о лицу које је већ осуђено на казну затвора за кривично дело или прекршај у протеклих пет година и 2) правном лицу коме је у протеклом периоду од пет година изречена новчана казна у износу који је већи од 15.000 евра за обично кривично дело или прекршај.

Обична суспензија се према члану 132-34 КЗ изриче: 1) физичким лицима као учиниоцима кривичног дела којима је изречена: а) казна која подразумева губитак или ограничавање права наведених у члану 131-14 КЗ, осим конфискације имовине, б) додатне казне наведене у тачкама 1, 2 и 4 члана 131-16 КЗ и в) додатна казна прописана у првом ставу члана 131-17 КЗ, 2) физичким лицима као учиниоцима прекршаја петог реда којима је изречена новчана казна и 3) правним лицима којима је за: а)

учињено кривично дело изречена забрана коришћења чекова или платних картица из члана 131-42 и члана 131-43 КЗ и б) учињени прекршај петог реда изречена новчана казна (Putz, 2015: 412–414).

Казна изречена за кривично дело или прекршај која је суспендована (одложена) применом обичне суспензије у смислу члана 132-35 КЗ сматра се непостојећом под условом да осуђено лице у року од пет година (време проверавања) не учини ново кривично дело или прекршај који би подразумевали непосредну (безусловну) примену казне којом би се укинула (опозвала) дата суспензија. Тако се сваком новоизреченом казном (члан 132-36 КЗ) укида раније одобрена суспензија, без обзира на природу првобитне казне. Наиме, свака новоизречена казна која се изрекне физичком или правном лицу, осим казне затвора, укида суспензију претходно изречену за другу казну, осим казне затвора.

На сличан начин и учињени прекршај физичког или правног лица који је суспендован сматра се непостојећим (сходно члану 132-37 КЗ) ако осуђено лице којем је изречена суспензија у наредне две године не изврши нови прекршај петог разреда који би подразумевао непосредну примену казне којом би се укинула дата суспензија (члан 132-37 КЗ). У случају укидања обичне суспензије сходно одредби члана 132-38 КЗ прво се извршава казна која је првобитно утврђена у пресуди којом је иста и суспендована (одложена) за одређено време, па тек потом се извршава новоизречена казна. Законик је изричито искључио могућност истовременог, паралелног извршења обе изречене казне (Aissaoui, 2016: 267–271).

Но, за новоизвршено кривично дело, зависно од околности субјективног карактера (које су везане за личност учиниоца кривичног дела или прекршаја) и околности објективног карактера (које се односе на природу, тежину и карактер учињеног кривичног дела или прекршаја, обим и интензитет проузроковане последице и околности под којима је кажњиво дело учињено), суд може да изрекне (члан 132-38 КЗ): а) посебну и оправдану одлуку којом се у целости укида претходно изречена суспензија (условна осуда) или б) да се суспензија укине делимично или само на одређени временски период. Суд у сваком конкретном случају може, такође, да ограничи број изузећа од укидања на једну или више раније одобрених условних осуда (изречених суспензија). У случајевима када је обична суспензија изречена само за део раније изречене казне, казна се сматра непостојећом у свим својим елементима, ако није дошло до укидања суспензије, с тим да се дневна новчана казна или новчана казна или несуспендовани део казне извршавају – члан 132-39 КЗ (Herzog Evans, 2016: 221–229).

4.2. Суспензија са условним отпустом

Други облик мере упозорења у француском кривичном праву је прописан у пододељку 4. То је суспензија са условним отпустом (предвиђена у члану 132-40 до члана 132-53 КЗ). Ово је самостална кривична санкција која је у знатној мери новелирана изменама (члан 78) Кривичног законика из 2003. године⁴. Ово је, заправо, тзв. условна осуда са заштитним надзором. Ради се, наиме, о мери којом се условно суспендује за одређено време извршење изречене казне под одређеним условима, при чему се осуђеном лицу за време трајања условног отпуста постављају одређене мере надзора и налажу одређене посебне обавезе (Rabut Bonaldi, 2016: 412–418).

Суд који учиниоцу кривичног дела или прекршаја изрекне казну затвора у трајању до пет година (члан 132-40 КЗ) може наредити обуставу (суспензију) њеног извршења при чему се осуђеном физичком лицу изриче условни отпуст. Према овом законском решењу, након изрицања условне осуде, председавајући суда обавештава осуђено лице, ако је присутно, о обавезама које је дужан да извршава у периоду суспензије казне и датог условног отпуста (време проверавања) које може да траје од једне до три године (члан 132-42 КЗ). Но, поред потпуне суспензије изречене казне затвора, суд и у овом случају може да осуђеном лицу одреди само делимичну суспензију изречене казне затвора са условним отпустом.

Ова се мера извршава када пресуда суда постане извршна у складу са условима утврђеним у члану 708, став 2 Закона о кривичном поступку (Azibert, 2016, 514–515).

Истовремено суд упозорава осуђеног на последице извршења новог кривичног дела или прекршаја или у случају кршења мера надзора или посебних обавеза које су му изречене уз ову врсту суспензије за време трајања времена проверавања. Председник судског већа такође обавештава осуђеног о могућности да се изречена казна затвора сматра непостојећом под условом да за време трајања рока проверавања испуни све постављене обавезе, подвргне се мерама надзора и свакако уздржи од кршења правних прописа и вршења новог кривичног дела или прекршаја, као и ако покаже задовољавајуће понашање. Када суд, као додатну казну, изрекне осуђеном лицу протеривање са територије Републике Француске на време до десет година, и ово протеривање се суспендује (одлаже) за време трајања условног отпуста (Bernardini, 2015: 290–295).

Током трајања условног отпуста, осуђено лице се подвргава посебним мерама надзора из члана 132-44 КЗ, односно налажу му се посебне обавезе

4 Loi no.2003-239 du 18. mars 2003.

сходно члану 132-45 КЗ. Осуђеном лицу се такође за ово време може пружити помоћ како би му се омогућила боља реинтеграција и укључивање у друштвену заједницу. Примена ових мера и посебних обавеза престаје, ако се условни отпуст суспендује, па се осуђено лице упућује на издржавање изречене казне затвора у пенитенсијарну установу. Условни отпуст се, такође, суспендује и за време док осуђено лице извршава војне обавезе.

4.2.1. Мере надзора и посебне обавезе

Мере надзора које се могу изрећи осуђеном лицу за време трајања условног отпуста су различите. Суд може да изрекне једну или више ових мера при чему одређује и време њиховог трајања које се креће у оквиру времена трајања условног отпуста. Систем посебних мера је предвиђен у члану 132-44 КЗ (које су допуњене чланом 124 Новеле Кривичног законика из 2000. године)⁵. Циљ је ових мера, уз пружање помоћи (асистенције), и да се њима подрже напори осуђеног лица ка реинтеграцији и поновном укључивању у друштво. Зато ове мере могу да буду у облику социјалне, а по потреби, и финансијске помоћи. Њих спроводи посебно основана служба за условни отпуст уз учешће, по потреби, других приватних или јавних установа (члан 132-46 КЗ). Тако се осуђеном лицу могу изрећи следеће мере надзора (Sordino, 2012: 312–316):

- 1) да буде присутан када се то захтева од стране судије за извршење казни или додељеног му социјалног радника,
- 2) да прима посете социјалног радника и да му пружи информације или документа који су потребни да би се проверио његов начин издржавања и испуњавања његових обавеза,
- 3) да обавести социјалног радника о свакој промени радног односа,
- 4) да обавести социјалног радника о свакој промени свог пребивалишта или било ком путовању које траје дуже од петнаест дана и да одговара за свој повратак и
- 5) да добије претходно одобрење од судије за извршење казни за било које путовање у иностранство и за сваку промену запослења или боравка ако то може да доведе до ометања извршење његових обавеза.

Поред мера надзора, судско веће или судија за извршење казни, осуђеном лицу за време трајања условног отпуста уз суспензију казне затвора, у смислу члана 132-45 КЗ (а после доношења члана 6 Новеле Кривичног

5 Ordonnance no. 2000-916 du 19. septembre 2000.

законика из 2003. године)⁶ могу да изрекну једну или више посебних обавеза у смислу "заштитног надзора". То су следеће обавезе осуђеног лица (Јасорин, 2015: 329–334):

- 1) да обавља стручну делатност или да похађа образовно-едукативни курс или другу врсту стручног усавршавања,
- 2) да успостави пребивалиште у одређеном месту,
- 3) да се подвргне лекарском прегледу, лечењу или медицинској нези, а када је потребно и болничком лечењу,
- 4) да покаже да даје допринос породичним трошковима или да редовно плаћа алиментацију коју дугује,
- 5) да надокнади у целости или делимично, према својој платној способности, штету коју је проузроковало извршеним кривичним делом или прекршајем, чак и ако не постоји судска одлука о грађанској одговорности за причињену штету,
- 6) да покаже да, према својој платној способности, јавном трезору плаћа износе као последицу изречене казне,
- 7) да не управља моторним возилом одређене категорије за одређено време,
- 8) да се не бави стручном делатношћу током које је или поводом (у вези) које је кривично дело извршено,
- 9) да се не појављује на посебно одређеним местима,
- 10) да се не упушта у клађење, нарочито у кладионицама,
- 11) да не посећује јавне куће,
- 12) да се не сусреће са одређеним осуђеним лицима, а нарочито са другим учиниоцима или саучесницима у извршењу предметног кривичног дела или прекршаја,
- 13) да не контактира са одређеним лицима, нарочито са жртвом (оштећеним лицем) кривичног дела,
- 14) да не поседује или не носи било које (хладно или ватрено) оружје,
- 15) да успешно о свом трошку заврши курс о безбедности саобраћаја на путевима, ако је осуђен за кривично дело које је извршено приликом упављања моторним возилом,

6 Loi no.2003-239 du 18. mars 2003.

16) да не емитује било какав аудио-визуелни садржај који је произвело, а који се односи делимично или у целини на учињено кривично дело или прекршај, те да се уздржи од било каквог јавног иступања у вези са учињеним кажњивим делом (само ако се ради о осуди за кривична дела или прекршаје који се односе на хотимично – умишљајно угрожавање живота, сексуалну агресију или сексуално злостављање),

17) да своју децу поверава лицима или установи којима је судском одлуком додељено старатељство над њима и

18) да заврши курс о држављанству.

Суспензија са условним отпустом се сматра непостојећом (гаси се) ако осуђено лице није предмет одлуке којом је наређено извршење казне затвора у целости (члан 132-52 КЗ). Ако је ова суспензија пак изречена само за део казне затвора, тада се казна сматра непостојећом у свим својим елементима ако није дошло до њеног опозива из законом предвиђених разлога. Но, ако се сходно члану 132-53 КЗ након прве изречене казне затвора одобри суспензија са условним отпустом, тада се прва донета пресуда сматра непостојећом на исти начин ако се и друга пресуда сматра непостојећом у складу са условима и роковима утврђеним у члану 132-52, став 1 КЗ или члану 744 Закона о кривичном поступку (Јасорин, 2005: 387–394).

4.2.2. Опозив суспензије са условним отпустом

Суспензија са условним отпустом се према одредби члана 132-47 КЗ може опозвати (угасити) на два начина⁷: 1) од стране суда у складу са условима утврђеним у члану 132-48 КЗ и 2) од стране судије за извршење казни, у складу са условима утврђеним Законом о кривичном поступку. Претпоставка за опозив суспензије са условним отпустом је да се осуђено лице не придржава мера надзора или других постављених посебних обавеза. Свако кршење ових мера и дужности након што суспензија са условним отпустом постане извршна може довести до опозива суспензије. Међутим, опозив се не може изрећи пре правоснажности пресуде. Ако је наређено да се опозив изврши пре правоснажности пресуде, такав се опозив проглашава ништавним у случају да пресуда касније буде поништена (Kefer, Masset, 2015: 512–518).

У одредби члана 132-48 КЗ као основ за опозивање суспензије са условним отпустом се изричито наводи извршење новог кривичног дела или

7 Loi no.2005-1549 du 12. decembre 2005.

прекршаја од стране условно осуђеног лица⁸. Наиме, ако осуђено лице учини ново кривично дело или прекршај на основу чега му се за време трајања условног отпуста изрекне безусловна казна затвора, суд може да нареди потпуни или делимични опозив било које суспензије после прибављеног мишљења судије за извршење казни. Но, овај опозив се не може изрећи за кривична дела која су учињена пре него што је условна осуда постала правноснажна. Протеривање са територије Републике Француске аутоматски ступа на снагу у случају суспензије са условном осудом, под условима предвиђеним у Законнику.

При томе је закон поставио и једно ограничење (Fortin, Viau, 2012: 389–392). Наиме, према одредби члана 132-49 КЗ делимични опозив суспензије се може изрећи само једном. Одлука којом се изриче делимични опозив суспензије не окончава време трајања условног отпуста и не представља услов непосредног извршења у судској одлуци утврђене казне. У случају опозива суспензије, када суд нареди да се утврђена казна затвора изврши у целости, а суспензија са условним отпустом је одређена за раније утврђену казну затвора, утврђен је редослед извршења утврђених казни. Тако се прво извршава прва утврђена казна, осим ако суд, посебном и образложеном одлуком, не изузме осуђено лице од њеног извршења у целости или делимично (члан 132-50 КЗ).

Када донесе одлуку о опозиву суспензије делимично или у целости, суд може осуђеном лицу да нареди одлазак у затвор према посебној и образложеној одлуци, која привремено постаје извршна (члан 132-51 КЗ који је новелиран чланом 124 Закона од 2000. године).

Дакле, француски законодавац (за разлику од кривичних законодавстава Западног Балкана, укључујући и Републику Србију) познаје само један основ за опозив суспензије са условним отпустом (санкције која одговара условној осуди са заштитним надзором). То је извршење новог кривичног дела или прекршаја у време трајања условног отпуста (односно времена проверавања). Дакле, раније извршено кривично дело чије је извршење откривено накнадно у време трајања времена проверавања, као и неизвршење мера недзора или посебних обавеза у смислу заштитног надзора, не представљају основ за опозив суспензије са условним отпустом. И друго, законодавац познаје две врсте опозива суспензије са условним отпустом. То су: а) потпуни (у целости) и б) делимични (парцијални) опозив, што балканско кривично законодавство не познаје.

8 Ordonnance no. 2000-916 du 19.septembre 2000.

4.3. Суспензија са обавезом обављања друштвено корисног рада

Посебна врста мере упозорења је предвиђена у члану 132-54 до члана 132-57 КЗ. Она носи назив: "Суспензија (Условна осуда) са обавезом обављања друштвено корисног рада. Према одредби члана 132-54 КЗ суд може, у складу са напред наведеним условима из члана 132-40 до члана 132-41 КЗ, да предвиди да осуђено лице обавља друштвено корисни рад у јавној институцији или удружењу акредитованом за спровођење друштвено корисног рада у трајању од четрдесет до двеста десет сати. И у овом случају суд може да одреди да обавезе које су постављене осуђеном лицу у суспензији остају на снази и након завршетка друштвено корисног рада, али најдуже до дванаест месеци (Aubert, Leturmy, Masse, 2011: 298--302).

При томе је закон изричито одредио да се овај облик условне осуде (дакле, суспензија уз обавезу обављања друштвено корисног рада) не може одредити ако осуђени то изричито одбије или није био присутан на саслушању пред судским већем. То је последица чињенице да је у 20. веку општеприхваћен захтев да је принудни рад забрањен. Тако се сваки друштвено користан рад (рад у јавном интересу или рад за опште добро у заједници на слободи) увек одређује уз сагласност или пристанак осуђеног лица. То је и логично јер извршење ове мере захтева сагласност осуђеног. У противном, ова мера је нецелисходна и неће бити ефикасно извршена. Ако осуђени обави све обавезе које произилазе из друштвено корисног рада, тада се казна сматра непостојећом.

Током одређеног периода у коме се обавља друштвено користан рад који одређује суд у сваком конкретном случају, поред обавезе обављања тога рада, осуђено лице мора да поступи и по судском одлуком одређеним мерама надзора из члана 132-55 КЗ. Тако се осуђени мора (Pelletier, Perfetti, 2016: 539–544):

- 1) одазивати на позиве судије за извршење казни или додељеног му социјалног радника,
- 2) подвргнути лекарском прегледу пре извршења казне како би се утврдило да ли болује од било које болести која може представљати опасност за остале раднике и да ли је здравствено способан за рад који му је одређен,
- 3) имати оправдање за било какву промену запослења или боравка када такве промене ометају обављање друштвено корисног рада у складу са прописаним условима,

4) прибавити претходно одобрење од судије за извршење казни за било какво путовање које ће ометати обављање друштвено корисног рада у складу са прописаним условима и

5) прихватити посете социјалног радника и дати му на увид било који докуменат или информацију који се односе на издржавање казне.

Осуђено лице такође мора да испуни све посебне обавезе утврђене у члану 132-45 КЗ које му је суд наложио, у одређеном року који може да траје најдуже дванаест месеци.

Суспензија уз обавезу обављања друштвено корисног рада подразумева иста правила која су иначе законом прописана и за суспензију са условним отпустом, осим оних из члана 132-42, став 2 и члана 132-52, став 2 КЗ, што указује да се овде ради само о модалитету (форми) суспензије (условне осуде са заштитним надзором).

У члану 132-57 КЗ (који је у знатној мери измењен каснијим новелама)⁹ предвиђен је посебан облик суспензије са обавезом обављања друштвено корисног рада. Наиме, према овом законском решењу суд који је учиниоцу прекршаја изрекао одређену казну, укључујући и казну затвора до шест месеци, може, ако на ту пресуду осуђено лице више не може уложити жалбу, да нареди суспензију те пресуде тако што ће осуђено лице обављати неплаћени друштвено користан рад у одређеном локалном органу власти, јавној установи или удружење у трајању од четрдесет до двеста десет сати. Обавеза обављања друштвено корисног рада се и у овом случају извршава на исти начин као и основна суспензија из члана 132-54, став 3 и члана 132-55 и члана 132-56 КЗ. Судија за извршење казни може да донесе одлуку да осуђено лице извршава такође и дневну новчану казну на овај начин – уз обавезу обављања друштвено корисног рада (Renault Brahinsky, 2016: 439–446).

5. Посебни облици одлагања изрицања или извршења казне

5.1. Изузеће од казне

Посебан облик суспензије казне или како француски законодавац каже "изузеће од казне" предвиђен је у члану 132-59 КЗ. До примене овог института долази у случају извршења прекршаја, осим када су испуњени услови за примену института одлагања изрицања казне са условним отпустом (из члана 132-63 до члана 132-65 КЗ). Наиме, пошто учиниоца

⁹ Првобитно решење је измењено чл. 352 и 373 Закона (Loi no.92-1336 du 16. decembre 1992.).

прекршаја огласи кривим за учињено дело суд може (али не мора), ако сматра да је то потребно и целисходно с обзиром на околности везане за личност учиниоца и природу и карактер учињеног дела, да изрекне следеће мере: 1) одузимање опасних или штетних предмета, 2) изузимање осуђеног лица од било које казне, 3) одложити изрицање казне и 4) покретање грађанске тужбе за накнаду штете проузроковане прекршајем (Kolb, 2016: 512–516).

Изузеће од казне се примењује у случајевима уверења (оцене) суда да је постигнута реинтеграција осуђеног самим оглашавањем кривим за учињени прекршај ако су испуњена два услова: а) да је проузрокована штета надокнађена (исправљена) и б) да не постоји више јавна узнемиреност грађана која је проузрокована извршеним прекршајем. Суд који одобрава изузеће од казне може одлучити да његова одлука не буде уведена у казнену евиденцију. Изузеће од казне се не односи на плаћање трошкова кривичног поступка.

5.2. Одлагање изрицања казне

У случају извршења прекршаја, суд може, након проглашења окривљеног лица кривим, да донесе једну од следећих одлука: а) да нареди одузимање опасних или штетних предмета, б) да изузме окривљеног од било које казне или в) да одложи изрицање казне. Ова последња законска могућност је уређена прописима члана 132-60 до члана 132-62 КЗ. У исто време док одлучује о кривици окривљеног суд наређује, ако је потребно, покретање грађанске тужбе за накнаду штете која је причињена извршеним прекршајем.

Суд, наима, може да одложи изрицање казне када је дошао до уверења да је већ постигнута реинтеграција окривљеног у друштво, да је проузрокована штета надокнађена оштећеном, те да је јавна узнемиреност грађана која је проузрокована извршеним прекршајем престала (члан 132-60 КЗ). Но, да би суд могао да примени ову законску могућност потребно је да окривљено физичко лице, односно представник окривљеног правног лица, присуствују саслушању на главном претресу. У овом случају, суд одлуком одређује датум изрицања казне (Renault Brahinsky, 2016: 439–446).

На поновљеном рочишту, суд може донети једну од следећих одлука: а) да окривљеног изузме од казне, б) да окривљеном изрекне казну прописану законом за учињени прекршај и в) да поново окривљеном одложи изрицање казне. У сваком случају, сходно одредби члана 132-62 КЗ, суд одлуку о казни мора да донесе најкасније у року од годину дана од првог одлагања изрицања одлуке.

5.3. Одлагање изрицања казне са условним отпустом

Следећи посебан институт који је предвиђен у одредбама члана 132-63 до члана 132-65 КЗ је одлагање изрицања казне са условном отпустом. Наиме, када је окривљено физичко лице присутно на саслушању, суд може одложити изрицање казне тако што му у складу са условима из члана 132-60 КЗ изрекне условни отпуст чије време проверавања може да траје најдуже годину дана. Таква одлука је привремено извршна. Овакво одлагање изрицања пресуде са условним отпустом у свему одговара природи, дејству и карактеристикама суспензије са условним отпустом (Pelletier, Perfetti, 2016: 539–544).

После истека времена трајања условног отпуста, сходно члану 132-65 КЗ, на поновљеном претресу суд може, узимајући у обзир понашање извршиоца кривичног дела, донети једну од следећих одлука: а) да га изузме од казне, б) да му изрекне казну прописану законом за учињено кривично дело и в) да му и даље одложи изрицање казне. Тридесет дана пре поновљеног саслушања, судија за извршење казни може, уз сагласност јавног тужиоца, сам изузети учиниоца од казне, након саслушања на којем су обе странке саслушане у складу са одредбама члана 712-6 Закона о кривичном поступку. Одлука у вези са казном се мора у том случају донети најкасније у року од годину дана од првог одлагања изрицања одлуке (Ambroise, Relie, 2016: 379–383).

5.4. Одлагање изрицања казне уз наредбу

Последњи облик (модалитет) у француском кривичном праву је одлагање изрицања казне уз наредбу. Овај институт је уређен у члану 132-66 до члана 132-70 КЗ. У случајевима предвиђеним законима или другим прописима који санкционишу кршење одређених обавеза, суд који одлучује о одлагању изрицања казне може (пре доношења одлуке о кривици и врсти и висини казне) окривљеном физичком или правном лице издати наредбу да се придржава једне или више препорука предвиђених тим законима или прописима у одређеном року (члан 132-66 КЗ).

Но, изречене препоруке учиниоцу кривичног дела суд може да посебном наредбом учврсти изрицањем принудне новчане казне када је то предвиђено законима или другим прописима. У том случају, суд одређује висину новчане казне и време њеног плаћања (члан 132-67 КЗ). Овако изречена принудна новчана казна престаје да се наплаћује када осуђено лице испуни све наложене препоруке из наредбе. При томе је закон поставио ограничење. Овакво одлагање изрицања пресуде уз наредбу се може учиниоцу кривичног дела изрећи само једном, чак и када окривљено

физичко лице или представник окривљеног правног лица није присутан на главном претресу. Донета одлука о одлагању изрицања казне уз наредбу постаје привремено извршна (Kefer, Masset, 2015: 512–518).

Ако се на рочишту утврди да је окривљени у остављеном року поступио по препорукама из наредбе (члан 132-69 КЗ) суд може да изузме осуђеног од било које законом прописане казне или пак да му изрекне казну прописану законом или другим прописом. Али ако постављене препоруке нису извршене уопште или су извршене неблаговремено (са закашњењем), тада је суд овлашћен да размотри да ли је потребно да окривљеном лицу изрекне принудну новчану казну у одређеном износу или другу казну прописану законом или прописом.

Но, суду у овом случају стоји на располагању још једна могућност – да нареди да се, у складу са условима одређеним законом или другим прописом против окривљеног лица покрене кривични поступак због непоштовања препорука. Из оваквог решења произилази закључак да одређивање препорука од стране суда и њихово благовремено и квалитетно испуњавање од стране окривљеног представљају процесну сметњу за отпочињање вођења кривичног поступак против учиниоца кривичног дела. Уколико није другачије одређено, одлуку о казни суд доноси најкасније у року од једне године након првог одлагања одлуке.

У овом случају висина принудне новчане казне утврђене одлуком о одлагању кривичног поступка се не може мењати. При одређивању висине принудне новчане казне, суд узима у обзир неизвршење или кашњење у извршењу постављених препорука, као и околности чији се настанак не може везивати са личност окривљеног (члан 132-70 КЗ).

6. Закључак

Савремено кривично законодавство познаје разуђен систем мера друштвене реакције према учиниоцима кривичних дела (и прекршаја). То је тзв. плуралистички систем кривичних санкција. Казне, најзначајније и најстарије врсте кривичних санкција у различитим облицима (где приоритет имају казна затвора и новчана казна) и даље су у посебном делу кривичних закона (законика) прописане за највећи број кривичних дела. Но, то оне нису и најчешће изрицана врста кривичних санкција у судској пракси. У одлучивању о врсти и мери друштвене реакције према учиниоцу кривичног дела у сваком конкретном случају судско веће је овлашћено да изабере ону санкцију за коју сматра да ће најбоље остварити сврху, циљ кривичног законодавства – заштиту најзначајнијих друштвених добара и вредности кроз специјалну и генералну превенцију.

Управо је то поље где санкције које су супститути или алтернатива примени казни налазе оправданост и целисходност своје примене. Ту се по свом карактеру и природи издвајају различите мере упозорења (упозоравајуће, опомињуће или адмонитивне кривичне санкције). Њиховом применом се учинилац кривичног дела (осуђено лице) само упозорава на штетност и неприхватљивост противправног понашања, али му се још увек не одузимају или ограничавају Уставом и законима загарантована права и слободе. Но, то упозорење је праћено и претњом непосредне примене казне уколико такво лице настави са кршењем прописа и вршењем кривичних дела (прекршаја).

Међу мерама упозорења посебан значај има условна осуда. То је, у највећем броју савремених законодавстава, па тако и у праву Републике Француске, самостална кривична санкција. Њеним изрицањем се учиниоцу кривичног дела утврђује казна затвора, новчана казна или друге казне (сем законом изричито искључених казни) које се не извршавају за одређено време и под одређеним условима. Од ове санкције се много очекује у политици сузбијања криминалитета, па бројна законодавства познају више различитих облика (потпуна и делимична) и форми изрицања и извршења ове врсте санкције. У том погледу предњачи кривично законодавство Француске из 1992. године које познаје више различитих облика и видова изрицања и извршења ове санкције. То треба да омогући бољу и ефикаснију индивидуализацију кривичне санкције која треба да је саображена потребама сваког конкретног учиниоца кривичног дела (и особинама његове личности), као и захтевима криминалне политике, те задовољења правде.

Тако је у пододељку 3 Кривичног законика Француске прописан систем мера упозорења. Њега чине следеће врсте условне осуде (суспензије). То су: 1) обична суспензија која може да се јави у два облика и то као: а) потпуна и б) делимична (парцијална) суспензија (што је реткост у савременом законодавству), 2) суспензија са условним отпустом и мерама надзора (условна осуда са заштитним надзором који укључује систем мера надзора и посебних обавеза које треба да омогуће лакшу и ефикаснију интеграцију осуђеника у друштво) и 3) суспензија са обавезом обављања друштвено корисног рада. Ово су облици (форме) условне осуде која се састоји у условном одлагању извршења у судској одлуци утврђене казне затвора или новчане казне за одређено време, под одређеним условима.

Но, интересантно је да француски законодавац поред суспензије (условне осуде) као посебне врсте кривичне санкције самосталног карактера, познаје још четири института која такође представљају по својој садржини,

природи и суштини условно одлагање изрицања или извршења казне. То су: 1) изузеће од казне, 2) одлагање изрицања казне, 3) одлагање изрицања казне са условном отпустом и 4) одлагање изрицања казне уз наредбу, где у прва три случаја суд у потпуности за одређено време (додуше под одређеним условима и у одређеном року) одустаје од доношења одлуке о казни учиниоца кривичног дела.

Литература

- Azibert, G. (2016). *Code de procedure penale*. Paris: Litec
- Aissaoui, K. (2016). *Le droit penal general en tableaux*. Paris: Ellipses
- Ambroise, C., Relie, C. (2016). *Code de procedure penale*. 57e.ed. Paris: Dalloz
- Aubert, B., Leturmy, L., Masse, M. (2011). *Droit penal general*. Paris: Dalloz
- Bernardini, R. (2015). *Droit criminel*. Paris: Larcier
- Bouloc, B. (2011). *Droit penal general*. Paris: Dalloz
- Grozđanić, V., Škorić, M., Martinović, I. (2013). *Kazнено право. Опći dio*. Rijeka: Pravni fakultet
- Jacopin, S. (2005). *Procedure penal*. Caen: Monte hrestien
- Jacopin, S. (2015). *Droit penal general*. Breal: Grand Amphi
- Јовашевић, Д. (2012). *Кривично право. Општи део*. Ниш: Правни факултет
- Камбовски, В. (2006). *Казнено право. Општ дел*. Скопје: 2-ри Август С
- Kefer, F., Masset, A. (2015). *Actualites de droit penal*. Paris: Larcier
- Kolb, P. (2016). *Cours de droit penal general*. Paris: Gualino
- Kolb, P., Letermy, L. (2016). *L'essentiel du Droit penal general*. Paris: Gualino
- Lazarević, Lj., Vučković, B., Vučković, V. (2004). *Komentar Krivičnog zakonika Crne Gore*. Cetinje: Obod
- Mayand, Y., Gayet, C. (2016). *Code penal*. 113e.ed. Paris: Dalloz
- Мрвић Петровић, Н. (2005). *Кривично право*. Београд: Службени гласник
- Novoselec, P. (2004). *Opći dio kaznenog prava*. Zagreb: Pravni fakultet
- Pavišić, B., Grozđanić, V., Veić, P. (2007). *Komentar Kaznenog zakona*. Zagre : Narodne novine
- Pelletier, H., Perfetti, J. (2016). *Code penal*. Paris: Litec

- Petrović, B., Jovašević, D., Ferhatović, A. (2016). *Krivično pravo 2*. Sarajevo: Pravni fakultet
- Putz, J.L. (2015). *Droit penal*. Paris: Larcier
- Rabut Bonaldi, G. (2016). *Le prejudice en droit penal*. Paris: Dalloz
- Renault Brahinsky, C. (2016). *L'essentiel de la procedure penale*. Paris: Gualino
- Selinšek, Lj. (2007). *Kazensko pravo. Splošni del in osnove posebnega dela*. Ljubljana: Založba GV
- Sordino, M.C. (2012). *Droit penal des affaires*. Breal: Grand Amphi
- Turković, K. et al. (2013). *Komentar Kaznenog zakona*. Zagreb: Narodne novine
- Fortin, J., Viau, L. (2012). *Traite de droit penal general*. Montreal: University of Montreal
- Herzag Evans, M. (2016). *Droit de l'execution des peines*. Paris: Dalloz
- Horvatić, Ž. (2003). *Kazeno pravo. Opći dio*. Zagreb: Pravni fakultet
- (2012). *Code penal*, 110e ed. Paris: Dalloz
- Crocq, J.C. (2016). *Le guide des infractions. Le guide penal*. Paris: Dalloz
- Чејовић, Б. (2002). *Кривично право. Општи део*. Београд: Службени лист

Dragan Jovašević, L.L.D.

Full Professor

Law Faculty, University of Niš

THE SUSPENDED SENTENCE IN FRENCH CRIMINAL LAW

Summary

From the ancient times until today, criminal law has provided different criminal sanctions as measures of social control. These coercive measures are imposed on the criminal offender by the competent court and aimed at limiting the offender's rights and freedoms or depriving the offender of certain rights and freedoms. These sanctions are applied to the natural or legal persons who violate the norms of the legal order and injure or endanger other legal goods that enjoy legal protection. In order to effectively protect social values, criminal legislations in all countries predict a number of criminal sanctions. These are : 1) imprisonment, 2) precautions, 3) safety measures, 4) penalties for juveniles, and 5) sanctions for legal persons.

Apart and instead of punishment, warning measures have a significant role in the jurisprudence. Since they emerged in the early 20th century in the system of criminal sanctions, there has been an increase in their application to criminal offenders, especially when it comes to first-time offenders who committed a negligent or accidental criminal act. Warnings are applied in case of crimes that do not have serious consequences, and whose perpetrators are not hardened and incorrigible criminals. All contemporary criminal legislations (including the French legislation) provide a warning measure of suspended sentence. Suspended sentence is a conditional stay of execution of sentence of imprisonment for a specified time, provided that the convicted person does not commit another criminal offense and fulfills other obligations. This sanction applies if the following two conditions are fulfilled: a) formal -which is attached to the sentence of imprisonment; and b) material -which is the court assessment that the application of this sanction is justified and necessary in a particular case. In many modern criminal legislations, there are two different types of suspended (conditional) sentence: 1) ordinary (classical) suspended sentence, and 2) a suspended sentence with supervision. If the convicted person fails to comply with a court order, the law provides for the mandatory or optional revocation of the suspended sentence.

Keywords: *criminal act, French law, court, criminal sanctions, warning, suspended sentenc.*